בס"ד

אורות השבת

בטאון הרבנות והמועצה הדתית באר-שבע
וממלכת התורה בעיר האבות שע"י רשת מוסדות "קול יהודה"

גליון מס' 856

עורך
הרב עוזיאל אדרי

פרשת השבוע
משפטים - "שבת שקלים"

מנהל מערכת
הרב אברהם טריקי

דבר העורך

מתנות מן השמים

'**ואלה המשפטים**' מדייק **רש"י** "**ואלה**" לא רק **עשרת הדברות** נאמרו בסיני אלא אף **משפטי התורה** מסיני. מבאר **ה'בן לאשרי**' ללמדנו שהתורה הקדושה אינה אוסף של דינים הגיוניים שכליים אלא **חכמה אלוקית** שירדה מן השמים. כתב **בזוהר** 'יעשה למחכה לו' למאן דדחקין במילין דחכמתא, הרוצה להחכים בחכמת התורה ידחוק עצמו בעמלה של תורה, ויחכה ויצפה בתפילה מעומקא דליבא שיערה עליו רוח טהרה ממרום, ואז יזכה שיפתחו לו שערי חכמה להבין ולהשכיל, ועל כן מעמד הר סיני נקרא "**מתן תורה**" מלשון **מתנה**, שבדרך הטבע אין מסוגל המוח הגשמי והחומרי המוגבל שיקלוט **שכל אלוקי** אין סופי, אלא אך ורק על ידי מתנה מן השמים שזוכה להביט נפלאות בתורה הקדושה.

בברכת שבת שלום ומבורך
הרב **עוזיאל אדרי**
רב המרכז הרפואי "סורוקה"
וק"ק 'שבטי ישראל' שכונה יא' באר שבע

לוח זמנים שבועי

לוח הזמנים מדויק לבאר-שבע	יום א' כד שבט (23.02.20)	יום ב' עריכת אדר (24.02.20)	יום ג' א' דראש אדר (25.02.20)	יום ד' ב' דראש אדר (26.02.20)	יום ה' ב' אדר (27.02.20)	יום ו' ג' אדר (28.02.20)	שבת קודש ד' אדר (29.02.20)
עלות השחר	5:03	5:02	5:01	4:59	4:58	4:57	4:56
זמן טלית ותפילין	5:10	5:09	5:08	5:05	5:04	5:03	5:02
זריחה - הנץ החמה	6:18	6:17	6:16	6:15	6:13	6:12	6:11
סו"ז ק"ש לד"ע מג"א	8:29	8:28	8:27	8:27	8:26	8:25	8:24
סו"ז ק"ש לחת"א והגר"א	9:03	9:02	9:02	9:01	9:00	9:00	8:59
סו"ז מ"ת ק"ש	10:00	9:59	9:59	9:59	9:58	9:58	9:57
חצות יום ולילה	11:54	11:55	11:55	11:53	11:53	11:53	11:53
מנחה גדולה	12:25	12:25	12:25	12:24	12:24	12:24	12:24
פלג המנחה	16:39	16:39	16:40	16:40	16:41	16:41	16:42
שקיעה	17:36	17:37	17:38	17:39	17:39	17:40	17:41
צאת הכוכבים	17:50	17:51	17:52	17:53	17:53	17:54	17:55

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע:	משפטים
הפטרה *לספרדים:*	ויכרות יהוידע
הפטרה *לאשכנזים:*	בן שבע שנים
כניסת השבת:	17:15
יציאת השבת:	18:07
רבנו תם:	18:45

דבר רב העיר שליט"א

עבדו את ה' בשמחה

(לשבת שקלים)

זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. (שמות ל, יג)

זה יתנו: הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו כזה יתנו.(רש"י)

קריאת פרשת השקלים בשבת שלפני ראש חודש אדר, מקורה בדברי המשנה (שקלים א, א): 'באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים'. וראיתי לרבינו יוסף חיים זיע"א (אדרת אליהו פר' פקודי) אשר האריך לבאר בטוב טעם, מדוע דוקא באחד באדר מכריזין על השקלים, וזה תמצית דבריו: כיון שחפץ ה' רק במצוה שעושין אותה מתוך שמחה, לכן ציוה על השקלים בתחילת חודש אדר אשר בו מתגברת השמחה בעבודת ה', כמאמרם 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', עי"ש בדבריו הנשגבים. ובפרט במצוה זו שיש בה חסרון כיס, וידוע דברי רבותינו הראשונים שאין מברכים על מצות הצדקה, מפני שירדו רבותינו לסוף דעת רוב הבריות שאינם מנותנים צדקה בשמחה, וכבר הארכנו בזה במקום אחר ואכהל"ב.

ובזה ביארו הדרשנים דברי רש"י עה"פ זה יתנו כל העובר על הפקדים: 'הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל', וכי לא ידע משה צורת מטבע עד שהוצרך הקב"ה להראותו מטבע של מחצית השקל. זאת ועוד, מדוע הראהו מטבע של 'אש', הלא מן הראוי היה להראותו מטבע העובר לסוחר. ברם, בזה ביקש הקב"ה לרמוז, שאינו חפץ אלא במצוה המתקיימת בחום של שמחה והתלהבות, וזהו מטבע של 'אש' שהראהו הקב"ה למשה ואמר לו 'כזה יתנו' – רק באופן זה אני חפץ בנתינתם, והבן.

וכמים צוננים על נפש עייפה, הם בזה דברי הרמב"ם (הלכות לולב פ"ח הלכה טו): 'השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שציוה בהן – עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב' (דברים כח, מז), עי"ש. ומקור דבריו מגמ' (שבת ל, ב ופסחים קיז, א): 'ושבחתי אני את השמחה (קהלת ח, טו), זו שמחה של מצוה. ולשמחה מה זו עושה (קהלת ב, ב), זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' (מלכים ב – ג, טו). אמר רב יהודה וכן לדבר הלכה', עי"ש. ויש לתמוה נוראות, וכי מי שעבד את ה' ושמר כל מצוותיו אלא שלא עשאם מתוך שמחה, יהא דינו בכל התוכחות והקללות המפורשים (שם) בפרשה! וביותר יפלא במי שמוכה ביסורים קשים רח"ל ואעפ"כ הוא מתאמץ בקיום מצוות התורה לפי כוחו, אלא שמתוך יסוריו אינו מקיימם בשמחה, היעלה על הדעת שהוא בכלל 'המונע עצמו' משמחה – אשר ראוי להיפרע ממנו בכל העונשים הללו. ואת"ל שאכן זה דינו – כמפורש בתורה, א"כ מדוע נקט בה הרמב"ם לשון 'ראוי להיפרע ממנו' ולא נקט לישנא דדינא – שנפרעים ממנו. וכן צריך תוספת ביאור במ"ש 'עבודה גדולה הוא'.

וכעין זה ממש יש לנו להעיר על מאמר רבותינו בגמ' (מגילה יג, ב) אשר דרשו על הכתוב 'ישנו עם אחד (מגילת אסתר ג, ח) – שישנו מן המצוות', עי"ש. ופשוט שאין הכוונה שלא קיימו מצוות כלל, שהרי מבואר בגמ' (שם יב, א): 'שאלו תלמידיו את רשב"י, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע... אמר להם הם לא עשו אלא לפנים (מיראה – רש"י) אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים'. ואם איתא דלא קיימו מצוות התורה, א"כ מדוע היו תמוהים תלמידיו של רשב"י ושואלים 'מדוע נתחייבו כליה'. זאת ועוד, שלא נמצא עוון בידם זולת מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע או שהשתחוו לצלם באונס מחמת יראה. הנה כי כן ודאי ששמרו על מצוות התורה, אלא שנתעצלו בקיומם ועל זה נופל הלשון 'ישנו'. איברא שזה מוכח ומבואר בדברי המהרש"א (שם) בשני פירושיו, עי"ש. וא"כ יש לתמוה, וכי בשביל שלא קיימו את המצוות בזריזות ושמחה, יתחייבו כליה ח"ו. וביותר יפלא שגם המן ואחשוורוש אשר האמינו שהקב"ה נפרע מצריהם של ישראל, ידעו שכיון 'שישנו מן המצוות'

המשך דבר רב העיר במדור "אורות הכשרות"

איך לקרוא את העלון בשעת התפילה וקריאת התורה

אורות הפרשה

שבת שקלים מחצית השקל

'זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה", כתב **בעל הטורים חמשה דברים** נאמרו **ג' פעמים** בפרשת **"מחצית השקל"**, **ג'** פעמים תיבת **"פקודים"**, **ג'** פעמים **"מחצית השקל"**, **ג'** פעמים **"כופר נפש"**, **ג' פעמים "לכפר"**, **ג'** פעמים **"בני ישראל"**. מבאר רבי **יצחק הכהן הוברמן** זצ"ל **שחמישה** דברים אלו כנגד **חמישה** דברים שהיו בחטא העגל, **"אכלו ושתו, ויקומו לצחק, וישתחוו, ויזבחו, ריקודים ומחולות"**. וכנגדן הביאו **ה' מיני זהב** לכפר בנדבת המשכן **"חח, ונזם, טבעת, וכומז, כלי זהב"**, וזהו שנאמר **"זה יתנו כל העובר על הפקודים"** כלומר שנחשב חטא העגל לעם ישראל כאילו **"עברו על כל התורה כולה"**, כדאיתא **במסכת נדרים** העובד עבודה זרה כופר בכל התורה כולה, והתיקון היה ליתן "מחצית השקל" **כי הממון והנכסים של האדם הם ניצוצות קדושות השייכים לנשמתו**, ובמצוות הצדקה מכפר ומתקן את כל אשר פגם בשמות הקודש ובעולמות העליונים, וזה הביאור דאיתא **במסכת ברכות** יודע היה **בצלאל** לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, שהיה מכיר ויודע באיזה שמות הקודש פגמו וידע לכוון את תרומת "מחצית השקל" כנגדן למקום צורת בניית המשכן, כמ"ש **במדרש תנחומא** שהמשכן היה בנוי כעין דגם של כל העולמות כולם, ובציור וצורה של כל העולמות העליונים כולם.

אנשי קודש תהיון לי

'ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו', צריך להבין מדוע הזכיר הפסוק **'ואנשי קודש תהיון לי'** מה הקשר ושייכות של עניין להיות "אנשי קודש" אל **'ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו'**. והרי קדושה שייך לגדר ערוה, כמו שכתב **רש"י 'קדושים תהיו'** הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה. ולפי זה מובן למה נקט דוקא **בשדה**, כפירוש **רש"י** דיבר הכתוב בהווה, שנאמר 'כי **בשדה** מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה', שפירצה קוראת לגנב אילו ישבה בביתה לא אירע לה זה, ועוד לכאורה תיבת **"אותו"** כמיותר והיה לו לומר **"תשליכוהו"**, או **"תיתנוהו"**. מבאר **ה'בן לאשרי** איתא **במסכת זבחים** 'ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו', כיון שיצא בשר הקודש של הקרבן מחוץ למחיצתו הוא אסור, ומשמעות "בשדה" הוא לאו דוקא אלא הכוונה לחוץ למקומו, וגם משמעות "טריפה" הוא לאו דוקא אלא שבאם יצא בשר הקודש חוץ לגדר הקדושה הרי הוא נאסר, וזהו הקשר והשייכות בין תחילת הפסוק "ואנשי קודש תהיון לי" לסופו "ובשר בשדה טריפה" שהכוונה כאן על אכילת בשר הקודש שלא יצא ממקומו.

השוחד יעוור פיקחים

"וש'ח'ד ל'א ת'ק'ח" ראשי וסופי תיבות **"לא תשחד"** (האות **ו'** משמשת ולא נחשבת כי אינה מעיקר התיבה). מבאר **ה'בן לאשרי** שלא רק למקבל יש איסור לקבל שוחד אלא גם על הנותן יש הזהרת איסור "לא תשחד" שלא יתן שוחד. ושאר האותיות "ושח'ד לא תק'ח" **"חק"**, הכוונה שאפילו הוא נותן לדיין דבר שהוא היה חייב לו מלפני כן ושהוא צריך ליתנו לו אותו על פי "חוק", אף על פי כן מכל מקום אם הייתה כוונתו ליתנו לדיין בקשר לדין שיש לו לפניו אסור לו ליתן וגם אסור לדיין לדון אותו וצריך לפסול את עצמו מלשבת בדין אצלו כי זה כעיין שוחד, כדאיתא **במסכת כתובות** רבי ישמעאל בר רבי יוסי היה רגיל שהאריס שהיה עובד אצלו בשדה שלו, היה מביא לו כל ערב שבת סל פירות מהשדה, יום אחד הביא לו את הסל ביום חמישי בשבת, אמר לו רבי ישמעאל מדוע הקדמת השבוע, אמר לו האריס אני מוזמן אצלך היום לבית הדין ויש דין לי לפניך, ואמרתי אגב דרכי שיום חמישי הוא יום מושב בית הדין, אקדים ואביא לאדוני כבר את סל הפירות השבועי, רבי ישמעאל לא הסכים לקבל ממנו את הפירות, ובנוסף אמר לו פסול אני מלהיות דיין ולדון אותך.

העלאת התפילות לשמים

'וחג האסיף בצאת השנה', צריך להבין מדוע נאמר על חג הסוכות "וחג האסיף בצאת השנה" הרי חג הסוכות חל בראשית השנה. מבאר **ה'ברכה משולשת'** שהכוונה כאן על כל התפילות של השנה הקודמת היוצאת שהתפללו אותן ללא כוונה ולא עלו למעלה, וזה שאומר הכתוב שזה עתה הזמן מסוגל ו"עת רצון" לאספם ממקום שנדחו לשם ולעלותם למעלה, כמו שכתבו **בספרי חסידים בילקוט מנחם** דאיתא **במסכת חגיגה** חג אחרון של סוכות שמיני עצרת רגל בפני עצמו הוא הני מילי לעניין פז"ר קש"ב, מבאר **רבי מנחם מענדל מרימינוב זיע"א "פז"ר קש"ב"** מלשון התפילות **"שנתפזרו"** במשך כל השנה ולא עלו למעלה, עתה בחג שמיני עצרת **"קש"ב"** הקב"ה **"מקשיב"** להם **ומושיע** ועולים בחג שמיני עצרת שמחת תורה שבסוף חג הסוכות ונקטרים לפני ה' יתברך. כי סגולת היום הקדוש חג שמחת תורה הוא **בהתקבצות** עם ישראל לשמחתה של תורה, ועל ידי זה **מתקבצים** ונאספים גם כל התפילות של השנה שעברה ונכנסים בשערי תפילה ומתקבלים ברחמים וברצון. כמו שכתב **בזוהר** יש היכל גדול ונורא למעלה בשמים שבו גנוזים כל התפילות הפסולות עד שהאדם המתפלל יחזור בתשובה, ואז עולים כל תפילותיו הפסולות.

אורות הכשרות

אין הקב"ה מצילם, כמבואר שם: 'אמר ליה מסתפינא מאלוהיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי, אמר ליה ישנו מן המצוות', עי"ש.

ונראה לבאר בס"ד, שיש שתי בחינות בקיום המצוות: יש המקיים את ציווי הבורא – כעבד המשמש לפני רבו, ויש המקיים את ציווי הבורא – כבן המשמש לפני אביו. וכור המבחן בזה, הוא השמחה והזריזות בקיום המצוה. שכן עבד המשמש לפני רבו, פשוט שאינו עושה כן מתוך שמחה על עצם העשיה או מתוך אהבה יתירה, מפני שכל מגמתו הוא לצאת ידי חובתו ולקבל את שכרו. משא"כ בן המשמש לפני אביו מאהבה וחפץ לעשות נחת רוח לפניו. ומעתה שפיר י"ל שכל העונשים הנוראים האמורים בתורה, לא נאמרו רק בעבור חסרון השמחה, אלא בעיקר מפני העבירות שבידו. ברם אם היה מקיים המצוות בשמחה, אזי היה בכוחם להגן בעדו ולפוטרו מן הדין מכל העבירות שבידו. שכן זהו טבעו של אב רחום שהוא מסלק חובות בנו.

וכן הם דברי רש"י הנפלאים עה"פ 'ואהבת את ה' אלוהיך', וז"ל: 'עשה דבריו מאהבה, אינו דומה עושה מאהבה – לעושה מיראה, העושה אצל רבו מיראה כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו'. ובהמשך הוסיף רש"י עה"פ 'והיו הדברים האלה' (דברים ו, ו), ח"ל: 'מהו האהבה, והיו הדברים האלה – שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומתדבק בדרכיו', עכ"ל. וזה מפורש שפי בדברי הספורנו שם, ח"ל: 'ואהבת – תשמח לעשות דבר שייטב בעיניו כאשר תבין שאין תכלית נכבד מזה', עי"ש. הנה כי כן מפורש לפנינו, שהשמחה בקיום המצוות – היא הסימן לאהבת השי"ת, ומדרגה זו נקנית רק כאשר יבין האדם שאין תכלית נכבד מזה.

ולאור האמור שפיר דייק הרמב"ם בלשונו ונקט 'ראוי להיפרע' ממנו, רצה לומר שאם אין בידו קיום מצוות בשמחה אזי ראוי להיפרע ממנו, דהא מירי במי שראוי מצד העבירות שבידו לכל העונשים הללו.

וכן יובן בזה מדוע כרך הרמב"ם את השמחה בעשיית המצוות – עם אהבת הא–ל, שהרי אי אפשר לשמחה זו בלא שיש עמה אהבה אין סופית במי שציווה בהן, וכדפי'. וכמו כן יובן היטב מדוע סיים בזה הרמב"ם 'עבודה גדולה היא'.

וגם הלום יובן בזה מאמר חז"ל על הכתוב 'ישנו עם אחד – ישנו מן המצוות', שכן אמור מעתה שלא נגזרה עליהם כליה ח"ו רק בעבור חסרון השמחה והעצלות בקיום המצוות, אלא לעולם היו ראויים לכך מצד מעשיהם, ואולם אם היו מקיימים מצוות בשמחה ובזריזות אזי היו מוגנים מפני הפורענות. וגם המן האחשוורוש ידעו זאת, וד"ק.

ואכן מתוך 'התיקון' של אותו הדור, אתה למד כן. דהנה ידועים דברי רבותינו על הפסוק 'ליהודים היתה אורה ושמחה' (מגילת אסתר ח, טז), ודרשו בגמ' מגילה (סז, ב) 'אורה זו תורה'. והמקור לזה הוא מדברי הכתוב (שם ט, כז) 'קיימו וקבלו עליהם היהודים' – קיימו מה שקיבלו עליהם כבר במעמד הר סיני, והיינו שבימי מרדכי ואסתר חזרו וקיבלוה מרצון. ויש להעיר אם בקבלת תורה ממש עסקינן, מדוע לא נכתב במפורש ליהודים הייתה תורה ושמחה, ולמה נרמזה בלשון 'אורה' עד שהצרכו רבותינו ללמדנו שאורה זו תורה. ברם לכשנתבונן נראה, שלמעשה בפועל הייתה תורה בידם כבר ממעמד הר סיני, אלא שאז קיבלוה בכפיה – 'כפה עליהם הר כגיגית'. ורק בימי מרדכי ואסתר חזרו וקבלוה מרצון מפני שראו בה את אור חייהם, ועל כן הדגיש הכתוב ליהודים הייתה 'אורה' ושמחה, ללמדך שזה מה שנתחדש בימי מרדכי ואסתר הרי לפנינו מפורש, שעיקר התיקון שהביא להצלתם היה קבלת התורה וקיום מצוותיה בשמחה.

בברכת שבת שלום ומבורך
הרב **יהודה דרעי**
הרב הראשי וראב"ד באר-שבע

הרבנות והמועצה הדתית באר שבע
מחלקת הכשרות

הוסרה ההשגחה

"מירי מעדנים"

שדרות בן ציון כרמל 9, באר שבע.

ומה'ום אין לנו שום פ'יקוח ואחר'יות על המוצר'ים הנמכר'ים בעסק הנ"ל

אורות ההלכה

תשובות הלכתיות משולחנו של מורנו המרא דאתרא
הגאון הגדול רבי יהודה דרעי שליט"א

הלכות אדר פורים - מקרא מגילה

ש - מהו זמן קריאת המגילה?

ת - חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה, ולחזור ולשנותה ביום. וזמן קריאתה בלילה, הוא מצאת הכוכבים ועד עלות עמוד השחר. אולם בשעת הדחק, כגון בשעת סכנה, או אנשי ביטחון האמורים לעמוד על משמרתם בלילה, או היוצא לדרך, רשאים לקרוא את המגילה מבעוד יום מפלג המנחה (שעה ורבע לפני צאת הכוכבים) אחר שיתפללו ערבית. וזמן קריאתה ביום, הוא מנץ החמה עד שקיעת החמה. אולם בשעת הדחק, כגון פועלים החייבים לצאת לעבודתם, רשאים לקרוא את המגילה משעה שעלה עמוד השחר.

ש - מי שלא הספיק לקרוא מגילה של ערבית עד שעלה עמוד השחר, האם יוצא ידי חובתו בקריאתה לפני נץ החמה, כדין קריאת שמע של ערבית.

ת - לפי הנראה, אינו יוצא ידי חובת קריאת המגילה של ערבית, אחר שכבר עלה עמוד השחר. שכן משעלה השחר יום גמור הוא, ומסיבה זו כבר כתבנו לעיל, שהקורא את המגילה ביום משעלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו.

ש - מי שעבר עליו כל היום בלא קריאת המגילה, האם רשאי לקוראה בבין השמשות?

ת - זמן בין השמשות, הוא ספק יום וספק לילה. ועל כן יקראנה מספק בלא ברכות.

ש - מי שקרא מגילה, אך הוא מסופק אם יצא בה ידי חובה, כגון שהוא מסופק שמא הפסיד בה תיבה, האם חייב לקוראה בשנית?

ת - לפי הנראה, חייב מספק שוב בקריאתה. שכן קריאת המגילה חייבים בה מדברי קבלה, וקיימא לן דברי קבלה כדברי תורה הם, ובפרט בקריאת המגילה של יום.

ש - מי שנאנס ולא קרא את המגילה בלילה, האם יש לה תשלומים ביום שלמחרת, כדין הנאנס ולא התפלל ערבית - שמתפלל שחרית פעמיים?

ת - קריאת המגילה זמנה קבוע - לילה ויום, ואין לה תשלומים. לפיכך מי שלא קראה בלילה עד שעלה עמוד השחר, הפסיד קריאה של לילה.

ש - המתענים בתענית אסתר, וקשה עליהם קריאת המגילה בלא פתיחת הצום, האם יש להקל עליהם בזה?

ת - מעיקר הדין אין להתחיל בסעודה או שינה, לפני קריאת המגילה חצי שעה קודם זמן קריאה בלילה וביום, שלא ימשך בסעודתו. ודין סעודה בזה, הוא כביצה פת או מזונות (כ- 56 גרם). אך פחות משיעור זה של פת ומזונות, או אפילו יותר משיעור זה של שאר אוכלין ומשקין, מותר לאכול ולשתות מהם. אולם ראוי ונכון להחמיר, שלא לטעום כלום קודם קריאת המגילה. ומכל מקום, בשעת הצורך כגון המתענים בתענית אסתר, אשר קשה עליהם קריאת המגילה בלא טעימה, רשאין לאכול ולשתות לפי השיעור האמור לעיל.

ש - האם צריך עשרה לקריאת המגילה, כדין קריאת התורה?

ת - ראוי ונכון לקרוא את המגילה ברוב עם, או לפחות בעשרה אנשים. אולם מעיקר הדין, יכול לקרותה עם הברכות שלפניה אפילו ביחיד, אך ברכת "הרב את ריבנו" שלאחר קריאת המגילה, אין לברכה אלא בעשרה. וגם הנשים מצטרפות בזה, למנין עשרה.

ש - האם נשים חייבות במקרא מגילה?

ת - נשים חייבות במקרא מגילה כדין האנשים, כיון שאף הן היו באותו הנס.

ש - האם קטנים חייבים במקרא מגילה?

ת - קטן פחות משלוש עשרה שנה ויום אחד או קטנה פחות משתים עשרה שנה ויום אחד, פטורים ממקרא מגילה. לפיכך אינם יכולים להוציא אחרים ידי חובתן. אולם יש לחנכם במצוה זו, כל שהגיעו לגיל חינוך.

ש - מה דין חרש או כבד שמיעה, לענין מקרא מגילה?

ת - אף על פי שחרש חייב במקרא מגילה לעצמו, מכל מקום אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם. במה דברים אמורים, בחרש שאינו שומע כלל, אבל כבד שמיעה השומע כשצועקים אליו, או השומע על ידי מכשיר שמיעה, יכול גם להוציא אחרים ידי חובתם.

ש - באולמות ובתי כנסת גדולים, האם ניתן להשתמש ברם קול להשמיע קריאת המגילה לכל הציבור?

ת - השומע את המגילה דרך רם קול, לא יצא ידי חובה, אלא אם כן יכול הוא לשומעה מפי החזן גם בלא הרם קול. וכמו כן, פשוט שאין יוצאים ידי חובה בשמיעת קריאת המגילה דרך הרדיו אפילו בשידור ישיר.

ש - האם צריך לעמוד בשעת קריאת המגילה וברכותיה?

ת - אין צריך לעמוד בשעת קריאת המגילה. אולם חזן הקורא את המגילה לציבור, צריך לברך ולקרוא את המגילה בעמידה, מפני כבוד הציבור. ויטוב שגם הקהל יעמוד בשעת הברכות, ואחר כך ישבו לשמיעת המגילה, וכן נוהגים.

ש - האם צריך לפשוט את כל המגילה, לפני הקריאה?

ת - טוב שהשליח ציבור יפשוט את המגילה כולה, ואחר כך יברך ויקרא. וכשמסיים הקריאה, חוזר וגולל את כולה, ואחר כך מברך ברכה אחרונה. אולם יחיד הקורא מגילה לעצמו או לבני ביתו, אינו צריך לעשות כן. אלא קורא אותה כסדרה ומשאירה פתוחה, עד שכאשר יגיע לסיומה תהיה כולה פתוחה לפניו. ולא יברך ברכה אחרונה, אלא לאחר שיגוללנה.

ש - השומע את המגילה, והפסיד איזו תיבה, האם יכול להשלימה בעל פה או מיתוך הכתב?

ת - יש להזהר לקרוא או לשמוע את המגילה כולה, ואם חיסר אפילו תיבה אחת בלבד בקריאתו או בשמיעתו, יש אומרים שלא יצא ידי חובה. לפיכך טוב שגם השומע את המגילה יאחז בידו מגילה כשרה, או אפילו מגילה מודפסת, כדי שאם יפסיד איזו תיבה יוכל להשלימה מיתוך הכתב.

ש - הקורא את המגילה לעצמו, האם צריך להשמיע לאוזנו?

ת - גם הקורא את המגילה לעצמו, צריך להשמיע לאוזנו. ואם קראה בלחש, יחזור ויקראנה בלא ברכות.

ש - על אלו טעויות, יש לתקן את החזן?

ת - אין צריך לתקן את החזן הקורא את המגילה על טעויות שאינן משנות את משמעות המילים, וכל שכן שאין להחזירו על שגיאות בטעמים. אולם אם טעה אפילו בתיבה אחת המשנה את משמעות המילה, הרי זה מחזירין אותו על טעותו, וטוב שיעמידו לצידו אדם כדי לתקנו.

ש - לא קרא את עשרת בני המן בנשימה אחת, האם יצא ידי חובה?

ת - צריך לומר עשרת בני המן - כולל המילה "עשרת" שבתוכם מניין העשרה, בנשימה אחת. ולכתחילה נוהגים בזה כבר מתחילת "חמש מאות איש ואת... עד עשרת בני המן". אולם בדיעבד, יצא ידי חובה גם אם לא אמרם בנשימה אחת.

ש - בן עיר שנסע לכרך, או להיפך, כיצד ינהג לענין זמן מקרא מגילה ושאר מצוות הפורים?

ת - בן עיר החייב במקרא מגילה ושאר מצוות הפורים בי"ד אדר, שנסע לכרך המוקף חומה מימות יהושע בן נון (כגון ירושלים אשר חייבים שם במקרא מגילה ושאר מצוות כפורים בט"ו באדר), או להיפך, הרי זה מתחייב כמנהג המקום בו הוא שוהה, ובלבד שעבר עליו שם עלות השחר. כלומר, תושב ירושלים שנסע לתל-אביב בליל י"ד ולן שם עד אחר עלות עמוד השחר (שעה ורבע לפני נץ החמה), הרי זה מתחייב בכל דיני הפורים כדין תל-אביב, אף אם בדעתו לחזור לירושלים קודם ט"ו אדר. ועם שובו לירושלים, יקיים גם שם את כל דיני הפורים, כולל מקרא מגילה, אך לא יברך עליה. אבל אם הגיע לתל-אביב ביום י"ד אדר אחר שכבר עלה עמוד השחר, אינו חייב בכל דיני הפורים שם וכן להיפך, תושב תל-אביב שנסע לירושלים בליל ט"ו ולן שם עד אחר עלות השחר, הרי זה מתחייב שוב בכל דיני הפורים כדין ירושלים כולל מקרא מגילה, אך לא יברך על המגילה, כיון שכבר קראה במקומו. ואם הגיע לירושלים בליל י"ד באדר, ולן שם עד אחר עלות השחר של יום ט"ו באדר, הרי זה קורא את המגילה בברכות ומקיים את כל מצוות הפורים, בט"ו אדר בלבד. אבל אם הגיע לירושלים ביום ט"ו באדר אחר שכבר עלה עמוד השחר, אינו חייב שם במקרא מגילה ובשאר מצוות הפורים.

ש - איניתי חוגגים בבאר-שבע את יום הפורים?

ת - יש אומרים, שבאר-שבע היא בכלל הערים המסופקות, כלומר שיש ספק אם היתה בזוקפת חומה מימות יהושע בן נון. ועל כן, כדי לצאת ידי חובת כל הדעות בלא שום פקפוק, ראוי ונכון לקיים את כל מצוות הפורים. בשני הימים - י"ד וט"ו באדר. אלא שבארבעה עשר באדר (לילה ויום) יקראו את המגילה בברכות, אך בחמישה עשר (לילה ויום) יקראו את המגילה בלא ברכות. וכן אין להוציא ספר תורה לקרא פרשת "ויבא עמלק", אלא ביום י"ד באדר בלבד. וכמו כן אין לומר "על הנסים" בתפילה ובברכת המזון, אלא בארבע עשר בלבד (לילה ויום). ועל כל פנים, המקיים את הפורים רק בי"ד באדר, ואינו רוצה לשנות ממנהגו, אין למחות בידו, מפני שיש לו על מי לסמוך.

נשמות נידחות באי

"רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום" — בפסוק זה מתהילים פתח הרבי הזקן מאלכסנדר את סיפורו על המגיד ממזריטש:

בין ה'יושבים' אצל המגיד היה אברך תלמיד־חכם, ר' עזריאל שמו, שקיים "והגית בו יומם ולילה". ר' עזריאל נשא־חן בעיני חבריו ומכריו וגם המגיד חיבבו.

זמן רב התפרנסה משפחתו, בדוחק, מעבודות מזדמנות שעשתה אשתו, אך ברבות הימים התרחבה המשפחה, הילדים גדלו והקומץ לא השביע עוד את הארי. דחקה האישה בבעלה למצוא עבודה כלשהי. סיפר זאת ר' עזריאל לרבו. "מדי שבוע תקבל ממני הקצבה קבועה, וכך תוכל להוסיף ולהקדיש את כל־כולך לתורה ולעבודה", אמר לו המגיד.

חלף זמן, וההקצבה הקבועה לא סיפקה עוד את צורכי ביתו של ר' עזריאל. האישה שבה ותבעה ממנו לצאת לעבוד. לאחר שסיפר זאת למגיד, העלה המגיד את גובה ההקצבה השבועית.

ר' עזריאל קנה שקט מאשתו לפרק־זמן נוסף. כאשר חזרה האישה לתבוע ממנו כי יעזוב את בית־המדרש ויצא לעבודה, פנה אל רבו לשאול בעצתו. הגיש לו המגיד סכום כסף. "קנה בזה עדשים ותנן לאשתך, שתמכרן בשוק", יעץ לו.

עשה ר' עזריאל כדברי רבו. למחרת, בשעה שעמדה האישה בשוק עם קערת העדשים, עברה במקום כרכרת הגרף של מזריטש. מתוכה יצאה אשת הגרף וקנתה מידי האישה את כל העדשים.

"האינך מוכרת דבר מלבד עדשים?!", תהתה אשת הגרף. "אין בידי כסף ליותר מזה", ענתה לה המוכרת, בעיניים מושפלות. הושיטה אשת הגרף למוכרת העדשים חופן מטבעות. "קחי ועמדי על רגלייך".

בכסף שקיבלה קנתה האישה מצרכים בסיטונות, ומכרה אותם בשוק . אט־אט התרחבה פעילותה המסחרית עד שפתחה חנות קטנה. המזל האיר לה פנים והחנות הקטנה גדלה והייתה לחנות גדולה, שבה נמכרו מוצרי מזון וצורכי בית.

עם התרחבות החנות הפצירה האישה בבעלה להטות שכם ולסייע לה בניהול העסק. "הקדש לי רק כמה שעות ביום", ביקשה מבעלה.

התקשה ר' עזריאל לעמוד בהפצרות אשתו והחל לסייע לה בניהול החנות. עד מהרה נסחף לתוך ענייני החנות והמכירות. העסק התרחב מאוד ור' עזריאל ורעייתו נהפכו לאנשים אמידים.

יום אחד נקרא ר' עזריאל לבית הגרף. "איני צריך להזכיר לך כמה אתה חייב לי", פתח הגרף ואמר, "ליתר דיוק, לאשתי". ר' עזריאל הנהן בראשו. "ובכן, אני זקוק לאיש נאמן, כדי להעביד עמו סכום כסף גדול מאוד לארץ רחוקה. עליך אוכל לסמוך, ובקשתי שתעשה את השליחות". ר' עזריאל ידע כי אין לפניו ברירה, וקיבל עליו את המשימה.

קודם צאתו לדרך ביקש לקבל את ברכת רבו, אולם כשבא לביתו הייתה הדלת נעולה. השעה דחקה, והוא נאלץ לצאת לשליחותו בלא ברכת הדרך.

ר' עזריאל הפליג באנייה, ובדרכה עגנה ליד אי. ר' עזריאל ירד לטייל מעט באי, עד המשך ההפלגה, ושקע במחשבות נוגות. הוא היה מרוכז כל־כך בהרהוריו, עד שלא הבחין כי האנייה עזבה את האי והוא נשאר לבדו, עזוב וחסר־כול. חפציו ובהם צרור כספו של הגרף נשארו באנייה.

שעות רבות התהלך כסהרורי, עד שהכריעוהו העייפות והצער והוא נפל על הארץ. כשהתעורר חש יובש רב בפיו. בקושי קם על רגליו והחל לתור אחר מקור מים. ממרחק הבחין במעיין מפכה. בכל ליבו קיווה כי אין זה תעתוע דמיון. כשהתקרב, נוכח כי אכן מים חיים זורמים במקום. בכוחותיו האחרונים התכופף ארצה, בירך מעומק ליבו "שהכול נהיה בדברו" ולגם בשקיקה מהמים הזכים.

לאחר ששתה קמעה התחזק בגופו וגם ברוחו. "מן השמים סייעו לי למצוא מים, ומהשמים יעזרו לי לצאת מכאן", אמר. כעבור שעה הבחין באנייה אחרת, השטה לא־הרחק מהאי. במאמצים רבים הצליח ללכוד את תשומת־לב המלחים, שהטו את האנייה ממסלולה ופנו אל האי להצילו.

ר' עזריאל הצטרף לחבורת עניים שנדדה מעיר לעיר ומארץ לארץ. שנים חלפו עד ששוב הגיע למזריטש. הוא לא ידע את נפשו מבושה. הוא חשש מתגובת הגרף שאת כספו איבד ברשלנות, והתבייש מפני אשתו ומכריו,כשיראוהו בעליבותו וישמעו את סיפורו.

ואולם במהרה נודעו לו שתי עובדות. ראשית, כבר לפני שנה מת הגרף. שנית, אשתו כשלה בניהול חנותה והיא וילדיו שבו לחיי עוני. רק אז אזר ר' עזריאל אומץ ופנה לביתו.

למחרת בא אל רבו. המגיד קיבלו במאור־פנים, ור' עזריאל סיפר לו בשיברון־לב את כל קורותיו. ניחמו המגיד ואמר: "דע, כי במימיו של אותו מעיין שגילית על אדמת האי התגלגלו ניצוצות קדושים של נשמות יהודיות חסרות תיקון. על־ידי ברכת 'שהכול נהיה בדברו', שבירכת עליהם בכוונה גדולה, דלית את כל אותם ניצוצות והחזרת אותם לשורשם. כדאיות היו כל תלאותיך בשביל הצלת אותם ניצוצות קדושים".

לאחר שהות קלה, הוסיף המגיד ואמר: "אשר לך ולמשפחתך, אחדש את ההקצבה השבועית שהקצבתי לך בטרם פתחה אשתך את החנות"...

מאותו יום חדלה אשת ר' עזריאל מלהטרידו בענייני פרנסה, ביודעה כי "רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום".

לעילוי נשמת

הרב **יוסף שלמה טריקי** ז"צ"ל

בר עליה ז"ל

והרבנית **רחל טריקי** ע"ה

בת סימי ז"ל

ת. נ. צ. ב. ה.

אגרת קודש

ממורנו ורבנו כב' המרא דאתרא

תגאון רבי יהודה דרעי שליט"א

הרב הראשי וראב"ד באר שבע

אודות "איסור הפניה לערכאות"

אחר המעמד המרומם בו עמדנו בהר סיני לקבלת התורה, יום בו בחר הקב"ה בנו מכל העמים להיות לו לעם סגולה "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש והייתם לי עם סגולה מכל העמים", באה פרשת משפטים לפרט כמה ממצוות התורה הלכה למעשה. אולם מכל תרי"ג המצוות, בחרה התורה לפתוח באזהרה חמורה – שלא לידון בפני ערכאות של גויים, כדברי הכתוב "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ודרשו רבותינו בתלמוד (גיטין פח ע"ב): לפניהם – ולא לפני עכו"ם. וכן נפסק להלכה בכל עמודי ההוראה אשר מפיהם אנו חיים (רמב"ם הלכות סנהדרין פכ"ו הלכה ז' רא"ש ורי"ף על הגמ' שם, טור ושו"ע חו"מ סימן כו סעיף א, וכל נושאי כליהם). וכתבו האחרונים (סמ"ע שם ועוד) שאפילו אם הם דנים באותו הדין כדיני התורה, אסור לדון בפניהם. וגם אם יסכימו שני בעלי הדין לדון בפניהם, אין בכך כלום. והוסיף הרמ"א (שם) בשם הראשונים, שיש לנדות ולהחרים כל מי שעובר על הוראה זו. חשוב לציין שאיסור זה הוא לאו דוקא בערכאות של גויים, אלא הוא הדין בבתי משפט של ישראל שאינם כפופים לדיני תורתינו הק'. וגדולי האחרונים הוסיפו, שבית משפט של ישראל חמור יותר מערכאות של גויים, מפני שהם מחליפים את תורה אבותם בחוקים ומשפטים אחרים, ואין לך פגיעה וזלזול בתורה יותר מזה.

וכת הם דבריו החמורים של הרמב"ם אודות אזהרת זו: "וכל הבא לידון בפניהם הרי זה רשע וכאילו חרף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו עליו השלום". והעתיקו את לשונו הטור ושו"ע שם. וכמה נוראים הם בזה דברי הרשב"א באחת מתשובותיו: "ועושה אלה, מפיל חומות התורה ועוקר שורש וענף. והתורה מידו תבקש. ואומר אני שכל הסומך בזה לומר דינא דמלכותא, טועה וגזלן הוא, ואפילו הגזילה ישיב – רשע מקרי ובכלל עוקר כל דיני התורה השלימה. ומה לנו לספרי הקודש המקודשים שחיברו לנו רבי ואחריו רבינא ורב אשי אם ילמדו בניהם דיני הגויים ויבנו להם במות טלואות בבית מדרסי הגויים חלילה. לא תתא כזאת בישראל ח"ו שמא תחגור התורה שק עליהם", עד כאן דבריו המבהילים.

ואכן משפטי התורה הם מחיצה המבדילה בינינו לאומות העולם, והם הגורם העיקרי לבחירת ה' בנו כעם סגולה מכל העמים, כמבואר במדרש רבה (שופטים, ה): "אמר רבי לוי למה הדבר דומה למלך שהיו לו בנים הרבה והיה אוהב את הקטן יותר מכולם. והיה לו פרדס אחד, והיה אוהבו יותר מכל מה שהיה לו. אמר המלך נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני. כך אמר הקב"ה, מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא את ישראל שנאמר (הושע יא) "כי נער ישראל ואוהבו". מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין שנאמר "כי אני ה' אוהב משפט". אמר הקב"ה נותן אני מה שאהבתי לעם שאני אוהב. ועוד אמר הקב"ה לישראל, בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה, שנאמר "ויגבה ה' צבאות במשפט". ועל ידי שאתם מגביהין אותי בדין אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתי ביניכם, מנין שנאמר "והאל הקדוש נקדש בצדקה".

ועתה בא וראה שהעובר על אזהרה זו, הרי שהוא מותח על עצמו את מידת הדין רח"ל. ולעומתו הנזהר לידון בכל דבר וענין אך ורק על פי משפטי התורה, הרי שהוא מעורר על עצמו את מידת הרחמים. וכה הם דברי המדרש (שם): "רבי אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין, ובמקום שאין דין יש דין. כלומר, אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה נעשה למעלה".

זאת ועוד שעל פי המבואר בטור (חו"מ סימן א), הסיבה לחורבן ירושלים והגלות המרה שבאה בעקבותיו, וכנגד זה המפתח לגאולה העתידית – גנוז הוא בקיום מצוה זו, וזו לשונו: "ולא חרבה ירושלים ולא גלו ישראל אלא על שבטלו המשפט וכו'. ובמשפט עתידה לפדות, כדכתיב (ישעיה כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכו'. והוא מקרב הגאולה, דכתיב (שם נו, א) שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות".

ומכאן אזהרה חמורה על כל איש מישראל לבל יהין בנפשו לתבוע את חבירו לפני ערכאות שאינם כפופים לדיני תורתינו הקדושה. והעושה כן, הרי הוא כמי שחירף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה והתורה חורגת עליו שק ותובעת ממנו את עלבונה, ובזה הוא מותח עליו ועל ב"ב את מידת הדין הנוראה רח"ל. **ועל כן חנני פונה לכל איש תירא לדבר ה' ואשר כבודה של תורה חשובה בעיניו, לפנות לבית דין רבני בכל דבר וענין. ואם יסרב בעל דינו להזמנת בית הדין, יוכל לתובעו בפני ערכאות כשהוא מצויד בהיתר בית הדין. כמו כן יש מצבים אשר מותר בהם לפנות לערכאות, על פי היתר של מורה הוראה מוסמך. וכל השומר על כבודה של תורה, היא תגן בעדו ובעד כל ב"ב אלף המגן, אמן.**

הכו"ע כבוכבא הגרה

ע"ה **יהודה דרעי**

החו"פ עיה"ק באר שבע יע"א

נשמות נידחות באי * ע.י. בלב שיח

077-4155552 מיוחדים